

Lutkonferens i Paris

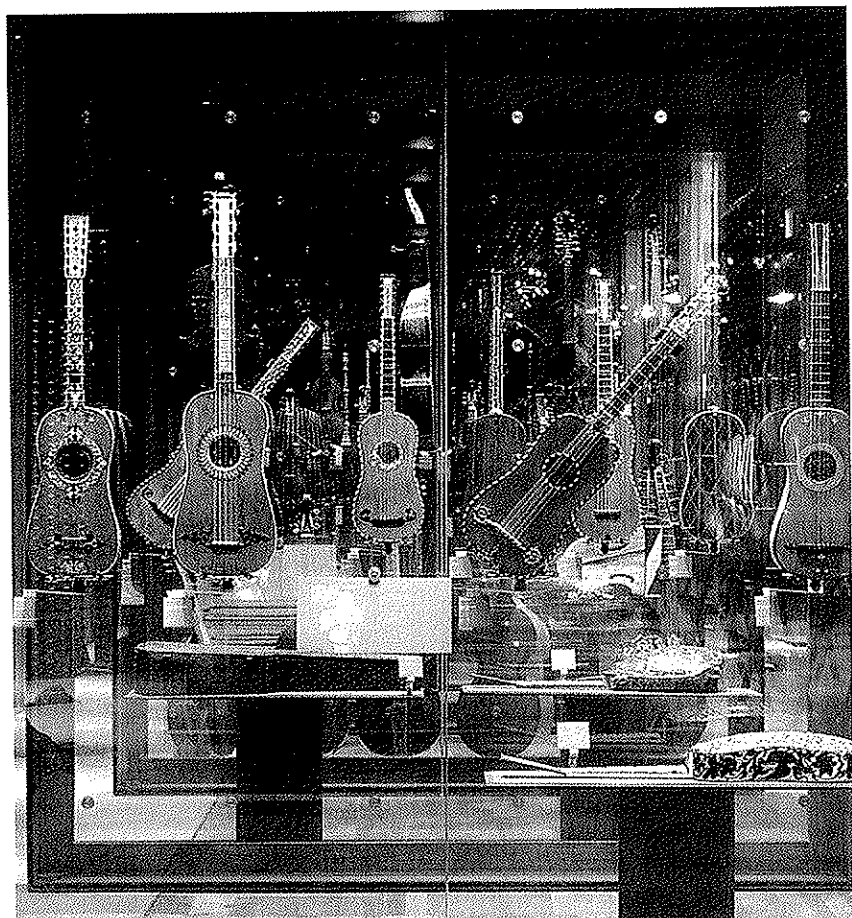
av Kenneth Sparr

Titeln på årets lutkonferens var **Le luth en Occident**, d.v.s. **Lutan i västerlandet** och hölls under tre dagar i ett ovanligt varmt Paris.

Frankrike har haft en stor betydelse för vetenskaplig samling och utveckling kring den gamla lutmusiken.

Redan 1956 genomfördes den första konferensen i Neuilly-sur-Seine där den tidens främsta kännare och experter på området deltog. Denna konferens resulterade några år senare i boken *Le luth et sa musique* och blev också en startpunkt för det stora projekt med utgivning av fransk lutmusik (Corpus des luthistes françaises) som fortfarande pågår. Det sistnämnda projektet saknar för övrigt motstycke i resten av världen. 1980 genomfördes i Tours den andra konferensen, som också gavs ut i bokform, *Le luth et sa musique II*. Jag hade förmånen att få medverka i Tours-konferensen med ett föredrag om franska lutenister och fransk lutmusik i Sverige. Glädjande nog blev min uppsats upptakten till den betydande upptäckten att den franske lutenisten Guillaume Morlaye sannolikt befunnit sig i Sverige på sent 1500-tal och efterlämnat musikaliska spår i ett antal handskrifter, som nu befinner sig i Uppsala universitetsbibliotek.

Fransmännen har beträffande lutmusiken alltså varit framstående när det gäller forskning och utgivning av sitt lutmusikarv. Mindre framstående har de varit att levandegöra detta arv genom duktiga lutspeglare och musiker. Dessa är förvånande få, men några fick vi möjlighet att lyssna till under den nu aktuella konferensen. Denna genomfördes och arrangerades 13-16 maj 1998 på ett föredömligt sätt av det nya Musée de la musique i Paris, placerat i ett helt nytt, stort komplex,

Musée de la musique i Paris har en av världens främsta samlingar av musikinstrument, bl.a. lutor och gitarrer, vackert exponerade.

Cité de la musique, nära Parc de la Villette i nordöstra Paris. Cité de la musique (eller på svenska musikstaden) är en spännande anläggning i en djärvt modern formgivning och ett uttryck för fransmännens sätt att göra monumentala satsningar när man väl kommer till skott. I musikstaden ingår det nya musikmuseet som en del, och det är definitivt värt ett besök. Museet har en av världens främsta samlingar av musikinstrument och det dräller av gamla lutor och gitarrer, vackert exponerade. I

museet anordnas mycket konserter och det har en omfattande pedagogisk verksamhet. Museet har också en butik med väl sorterad bokhandel.

Nåväl, titeln på årets lutkonferens var *Le luth en Occident*, d.v.s. *Lutan i västerlandet* och hölls under tre dagar i ett ovanligt varmt Paris (31 grader). Ett 30-tal experter och forskare från hela världen (Australien, Kanada, USA, England, Italien, Schweiz, Frankrike, Belgien, Polen, Sverige) hade samlats tillsammans för att i 20-minuters-

Lutkonferens i Paris

föredragningar redovisa olika forskningsresultat. Konferensen var indelad i olika teman: människor och verk, lutsällskapen, källor, interpretation, vihuelan, musikikonografi, estetik, form och stilar, lutans framtid och undervisning.

Vihuelan var framträdande på många sätt i sammanhanget. John Griffiths, som forskar kring instrumentet, gav intressanta inblickar i sitt arbete och vi måste nog på många punkter revidera historien kring instrumentets utveckling. I Paris-museet har man nu också "hittat" ytterligare en vihuela (två tidigare är kända, dels den i André Jacquemart-museet och dels den i Quito). Museets konservator, Joël Dugot, gav en fascinerande beskrivning av upptäckten och efterströmming av instrumentet är i ett tillstånd av viss upplösning så går det att undersöka det i detalj. Vi fick också titta på vihuelan och på mig verkar det hela ganska övertygande, även om instrumentet saknar både tillverkareetikett och är svårt att datera. Det är ett enkelt instrument med en botten som på den berömda Belchior Diaz-gitarren i London. Matanya Ophee konstaterade att om det nyupptäckta instrumentet kan betraktas som en vihuela så finns det åtminstone fem till i S:t Petersburgs musikmuseum!! Intressanta saker att vänta alltså beträffande vihuelan! Hopkinson Smith gav oss också några levande musikaliska exempel på vihuelamusiken, tyvärr ganska oinspirerat och ointressant framfört på en vihuela som nog borde pensioneras vid det här laget.

Flera föredrag behandlade lutan under 1500-talet. Henri Vanhulst berättade om Pierre Phalèses *Theatrum musicum*. Federico Marincola både föreläste om och spelade ur Vincenzo Capirolas lutbok, som ju innehåller mycket intressanta och delvis svårtolkade spelanvisningar. Dinko Fabris gav en fascinerande beskrivning av ett lutmanuskript i Dolmetsch-samlingen och dess an-

knytning till den berömda Siena-handskriften. En föredragning av Carlos Gonzales behandlade lutan i Spanien under 1100- till 1400-talen. En veteran i sammanhanget är den polske musikforskaren Piotr Pozniak som i sitt föredrag beskrev tonaliteten i Dalzas ricercarer.

Ett föredrag, av Philip Canguielhem, berörde sambandet mellan lut- och orgelmusiken i Italien och Victor Coelho belyste Lorenzo Allegri och de medicéiska intermedierna 1608. François-Pierre Goy, som är fena på konkordanser i lutmusiken gav en intressant föreläsning om lutan och gitarren i Bullen Reymes dagbok och korrespondens. En annan som är fena på konkordanser är Tim Crawford, som gav oss inblickar i François Dufauts lutmusik och dess starka inflytande på den efterföljande generationen lutenister. Robert Lundberg redovisade hypoteser om den franska lutan under 1600-talet, men flera av hans synpunkter mötte mothugg. Själv föreläste jag om Israel Pourel, lutenist och musikanter i Stormaktstidens Stockholm, byggt på min tidigare artikel i *Gitarr och Luta*. Jämförelser mellan klavérmusiken och lutmusiken avseende ricercaren och canzonetten i 1700-talets Italien belystes av Dimitre Goldobine. Om en släkting till lutan under 1700-talet, mandoran, berättade Dieter Kirsch.

Mera övergripande föredrag hölls av Claude Chauvel kring lutrenässansen 1850-1950 och Matanya Ophee som beskrev utvecklingen av transkription av lutmusik från tidigt 1800-tal till i dag. Christian Meyer berättade kring sitt stora projekt, med noggranna beskrivningar av samtliga bevarade handskrifter, varav några volymer redan publicerats. Man uppskattar antalet bevarade kompositioner för luta till ca 24.000 och ändå är detta kanske bara toppen på ett isberg. Säg sedan inte att inte lutan var populär! En annan intressant del av konferensen ägnades musikikonografi inriktad på lutan. Ma-

riagrazia Carlone redovisade ett antal bilder av lutenister från 1500-talets Italien medan Nicoletta Guidobaldi belyste realism och symbolism i lutavbildningar från renässansen. Anthony Bailes gav en spännande analys av Lorenzo da Costas kända bild *Konserten* och hade en hypotes om att de greppband som finns på lutans lock (och egentligen inte borde ha funnits där) sannolikt var påmålade för att underlätta för spelaren. Det förklarar också den något märkliga utformningen av banden. Douglas Alton Smith håller för närvarande på att skriva en historia om lutans utveckling (som då handlar om att förenkla en lång och komplex utveckling) och han gav några smakprov ur detta arbete. Dessutom fanns ytterligare ett antal intressanta föredrag under konferensen.

Det fanns några levande musikaliska inslag under konferensen, i mitt tycke för få. En imponerande bekantskap var den franske lutenisten Eric Bellocq, som på ett levande sätt framförde tidig lutmusik bl.a. ur Attaignants samlingar. I konferensen var också inlagt ett antal runda bords-samtal, bl.a. om vihuelan som jag tidigare nämnt. Andra ämnen för dessa samtal var lutsällskapens arbete och framtidsperspektiv. I detta samtal deltog representanter från de engelska, amerikanska, italienska och tyska lutsällskapen. Det yngsta sällskapet, det tyska, har för övrigt utkommit med sin första årsbok, en intressant publikation i mitt tycke. Sällskapen redovisade sina problem och visioner och frågan är om inte världen är lite för liten för så många föreningar. Kanske man kan hitta sätt att samverka i högre utsträckning och därmed nå flera med större effektivitet. Ett runda bords-samtal handlade om interpretation och det sista, som också avslutade konferensen behandlade lutundervisning och lutans framtid. Musée de la musique planerar att ge ut samtligt material i bokform, men sannolikt får vi vänta något eller några år på detta.